

IL-MOVIMENT HIELES TAL-HADDIEMA MINN U LEJN IL-BULGARIJA U R-RUMANIJA – KIF SE JAHDDEM FIL-PRATTIKA?

1. Introduzzjoni

Il-moviment hieles tal-persuni huwa wiehed mil-libertajiet fundamentali garantiti mil-ligi Komunitarja u jinkludi d-dritt li wiehed jghix u jahdem fi Stat Membru iehor. Id-dritt tal-moviment hieles fi hdan il-Komunita ma jikkoncernax biss lill-haddiema, imma wkoll lil kategoriji ta' nies bhal studenti, pensjonanti u cittadini ta' l-UE b'mod generali. Forsi huwa l-aktar dritt importanti ghall-individwi taht il-ligi Komunitarja, u element essenzjali kemm tas-Suq Intern kif ukoll tač-cittadinanza Ewropea. Li wiehed imur jghix fpajjiz iehor hija dečizjoni kbira u dawn il-persuni jehtieg li jkollhom informazzjoni prečiza dwar id-drittijiet taghhom. Din il-gwida tispjega kif il-moviment hieles tal-persuni se japplika ghač-cittadini tal-Bulgarija u r-Rumanija wara l-adeżjoni ta' dawn iż-żewg pajjizi fl-Unjoni Ewropea fl-2007, bbażata fuq l-arrangamenti tranżizzjonali stabbiliti fit-Trattat ta' l-Adeżjoni. Hawn ukoll lista ta' sorsi ta' informazzjoni fil-qasam tal-moviment hieles tal-haddiema u tad-drittijiet tač-cittadini. Huwa importanti li wiehed jinnota li l-arrangamenti tranżizzjonali japplikaw *biss* ghall-ačcess ghas-suq tax-xoghol **mill-haddiema**.

2. Arrangamenti Tranżizzjonali

a) Inkun nista' nahdem fi Stat Membru iehor ta' l-UE mill-1 ta' Jannar 2007?

Ghall-ewwel sentejn wara l-adeżjoni tal-Bulgarija u r-Rumanija, l-ačcess tal-haddiema Bulgari u Rumani fis-swieq tax-xoghol tal-25 Stat Membru¹ ta' l-UE jkun jiddependi fuq il-ligi nazzjonali u l-politika ta' dawk l-Istati, kif ukoll ftehimiet bilaterali li jista' jkollhom mal-Bulgarija u r-Rumanija. Xi Stati Membri indikaw li ghandhom l-intenzjoni li jifthu kompletament is-swieq tax-xoghol taghhom ghall-haddiema Bulgari u Rumani. Xi Stati Membri ohra ta' l-UE ta' 25 ghandhom l-għan li jippermettu ačcess aktar ristrett li f'termini prattiči jfisser li x'aktarx ikollhom bżonn ta' permess tax-xoghol matul il-perjodu li l-Istati Membri ta' l-UE ta' 25 japplikaw il-miżuri nazzjonali.

b) X'se jiġri fit-tmiem ta' l-2008?

Fl-aħħar ta' l-ewwel sentejn wara l-adeżjoni, il-Kummissjoni se tabbozza rapport, li fuq il-baži tiegħu l-Kunsill jirrevedi l-funzjonament ta' l-arrangamenti tranżizzjonali. Barra minn hekk, kull wiehed mill-Istati Membri ta' l-UE ta' 25 irid jagħmel notifika formali lill-Kummissjoni u jghid jekk ghandux l-intenzjoni li jkompli bil-miżuri tal-ligi nazzjonali għal massimu ta' tliet snin jew aktar (fejn fil-każ ikun għad hemm bżonn ta' permess tax-xoghol) jew jekk ikunx se japplika r-reġim tal-ligi tal-Komunita ghall-moviment hieles shih tal-haddiema (li jfisser li tkun tista' tmur u taħdem hemm liberament).

c) Meta nkun nista' nahdem liberament fl-Istati Membri ta' l-UE ta' 25?

Fil-prinčipju, hames snin wara l-adeżjoni, l-arrangamenti tranżizzjonali ghandhom jintemmu. Madankollu hemm il-possibiltà li l-Istati Membri ta' l-UE ta' 25 jitolbu lill-Kummissjoni awtorizzazzjoni biex ikompli japplikaw il-miżuri nazzjonali għal sentejn ohra imma biss jekk

¹ UE-25 tfisser l-Istati Membri kollha li jiffurmaw parti mill-UE qabel l-1 ta' Jannar 2007: il-Belġju, ir-Repubblika Ċeka, id-Danimarka, il-Ġermanja, l-Estonja, il-Grečja, Spanja, Franza, l-Irlanda, l-Italja, Ċipru, il-Latvja, il-Litwanja, il-Lussemburgu, l-Ungerija, Malta, l-Olanda, l-Awstrija, il-Polonja, il-Portugall, is-Slovenja, is-Slovakkja, il-Finlandja, l-Iżvezja, ir-Renju Unit

jesperjenzaw tfixkil serju fis-suq tax-xogħol tagħhom (jew theddida ta' tfixkil serju). L-arrangamenti tranzizzjoni ma jistgħux jiġu estiżi aktar minn *massimu* ta' seba' snin.

d) Ikolli bżonn ta' permess tax-xogħol meta jibda japplika l-moviment hieles?

Ġaladarba jintemmu r-restrizzjonijiet tal-liġi nazzjonali u jibda japplika l-moviment hieles tal-haddiema, l-Istati Membri ta' l-UE ta' 25 ma jkunux jistgħu jitolbu b'obbligu permess tax-xogħol *bħala kondizzjoni għall-aċċess* għas-suq tax-xogħol. Madankollu, xorta jistgħu jgħorġu permessi tax-xogħol għall-haddiema Bulgari u Rumeni, sakemm dawn ikunu *biss* għal skopijiet ta' monitoraġġ u ta' statistika.

3) Jistgħu l-Istati Membri ta' l-UE ta' 25 jimponu mill-ġdid ir-restrizzjonijiet ("klawsola ta' salvagwardja")?

Jekk Stat Membru ta' l-UE ta' 25 ikun waqaf milli japplika miżuri nazzjoni u jkun qed japplika l-moviment hieles tal-haddiema skond il-liġi Komunitarja, jista' jitlob li jiġi awtorizzat li jimponi mill-ġdid ir-restrizzjonijiet, jekk ikun qed jaffaċċja problemi serji fis-suq tax-xogħol tiegħu, jew jekk ikun hemm theddida ta' dan. Il-Kummissjoni trid tiddeċiedi x'tip ta' restrizzjonijiet jistgħu jiġu imposti u għal liema perjodu. Kull Stat Membru imbagħad jista' jitlob lill-Kunsill biex jannulla jew jemenda d-deċizzjonijiet tal-Kummissjoni, u dan irid isir bi qbil ta' maġġoranza kwalifikata. Għalkemm il-"klawsola ta' salvagwardja" deheru f'kull Trattat ta' l-adeżjoni, dawn qatt ma ġew invokati.

f) Tista' ssir diskriminazzjoni kontrija fis-suq tax-xogħol?

Id-diskriminazzjoni fuq il-bażi tan-nazzjonalità hija *proibita*. F'termini ta' aċċess għall-impjiegi, l-Istati Membri jridu jagħtu lill-haddiema mill-Bulgarija u r-Rumanija prijorità fuq haddiema minn pajjiżi terzi. Xi impjiegi fis-settur pubbliku jistgħu jiġu ristretti għaċ-ċittadini ta' l-Istat Membru ospitanti.

g) Jekk minix haddiem – xorta jista' jkolli xi restrizzjonijiet?

Ta' min jinnota li dawn l-arrangamenti tranzizzjonali japplikaw *biss għall-impjegati* - u mhux għall-forniment ta' servizzi jew għal-libertà ta' stabbiliment, studenti, pensjonanti, turisti eċċ (b'eċċezzjoni limitata għall-fornituri tas-servizzi li tiġi spjegata aktar tard).

3. X'jiġri jekk jien diġà qed nahdem f'wiehed mill-Istati Membri ta' l-UE ta' 25?

Jekk int qed taħdem legalment fi Stat Membru ta' l-UE ta' 25 fid-data ta' l-adeżjoni u għandek permess jew awtorizzazzjoni tax-xogħol għal 12-il xahar jew aktar, ikollok aċċess dirett għas-suq tax-xogħol ta' dak l-Istat Membru, imma mhux awtomatikament għas-swieq tax-xogħol l-oħra ta' l-Istati Membri ta' l-UE ta' 25 li qed japplikaw miżuri nazzjonali waqt l-arrangamenti tranzizzjonali. Jekk tmur fi Stat Membru ta' l-UE ta' 25 wara d-data ta' l-adeżjoni u jkollok permess biex taħdem hemm għal 12-il xahar jew aktar, ikollok l-istess drittijiet. Pero` jekk b'mod volontarju thalli s-suq tax-xogħol ta' l-Istat Membru li qed jospitak, int tiflew id-dritt ta' aċċess għas-suq tax-xogħol ta' dak l-Istat sakemm jiskadi l-arrangement tranzizzjonali.

4. U l-membri tal-familja tieghi?

Il-membri tal-familja ta' haddiem mill-Bulgarija jew ir-Rumanija, li fid-data ta' l-adeżjoni ġie aċċettat legalment fis-suq tax-xogħol ta' Stat Membru ta' l-UE ta' 25 għal 12-il xahar jew aktar, ikollhom aċċess għas-suq tax-xogħol ta' dak l-Istat Membru. Jekk familja tingħaqad ma' haddiem wara d-data ta' l-adeżjoni, huma jkollhom aċċess għas-suq tax-xogħol ta' dak l-Istat Membru la

darba jkunu ilhom residenti għal 18-il xahar jew mit-tielet sena wara l-adeżjoni, skond liema tiġi l-ewwel. "Il-membri tal-familja" hawnhekk ifissru ir-raġel/il-mara tal-ħaddiem u t-tfal tagħhom li huma taħt l-età ta' 21, jew li huma dipendenti.

5. X'inhi "l-klawsola *standstill*"?

Din tfisser li l-Istati Membri ta' l-UE ta' 25 ma jistgħux jagħmlu kundizzjonijiet ta' aċċess aktar restrittivi għas-swieq tax-xogħol tagħhom għall-ħaddiema mill-Bulgarija u r-Rumanija minn kif kienu fid-data tal-firma tat-Trattat ta' l-adeżjoni, fil-25 ta' April 2005. Għalhekk jekk wieħed mill-Istati Membri ta' l-UE ta' 25 ikollu kwota għall-ħaddiema mill-Bulgarija u r-Rumanija li hija stabbilita fil-ftehim bilaterali li huwa ddatat mill-2005 jew qabel, ma jkunx jista' jbaxxi l-kwota.

6. Jien nista' mmur u naħdem fil-Bulgarija jew fir-Rumanija?

Jekk int ċittadin ta' wieħed mill-Istati Membri ta' l-UE ta' 25, m'hemmx restrizzjonijiet awtomatiċi fuq id-dritt tiegħek li tmur taħdem il-Bulgarija jew ir-Rumanija. Madanakollu, jekk l-Istat Membru tiegħek jimponi restrizzjonijiet fuq in-nazzjonali tal-Bulgarija jew ir-Rumanija, imbagħad il-Bulgarija jew ir-Rumanija jistgħu jimponu restrizzjonijiet ekwivalenti fuq ħaddiema mill-Istat Membru tiegħek. Jekk xi wieħed mill-Istati Membri ta' l-UE ta' 25 ikompli japplika miżuri nazzjonali minflok il-moviment hieles taħt il-liġi Komunitarja, il-Bulgarija tkun tista tuża l-"klawsola ta' salvagwardja" biex timponi restrizzjonijiet fuq ħaddiema mir-Rumanija, u r-Rumanija tista' tuża l-"klawsola ta' salvagwardja" biex timponi restrizzjonijiet fuq ħaddiema mill-Bulgarija jekk ikollhom tfixkil fis-swieq tax-xogħol tagħhom (ara l-paragrafu 2(e) hawn fuq).

7. X'jiġri jekk naħdem ma' kumpanija li tipprovdi servizzi fl-Awstrija jew fil-Ġermanja?

F'dak li għandu x'jaqsam ma' l-Awstrija u l-Ġermanja, teżisti "klawsola ta' salvagwardja" speċifika li skondha jistgħu jillimitaw lill-kumpaniji bbażati fil-Bulgarija u r-Rumanija milli jipprovdu servizzi li jinvolvu moviment temporanju tal-ħaddiema. Madankollu, din tapplika biss għal lista limitata ta' setturi, per eżempju l-kostruzzjoni u t-tindif industrijali, u tista' tiġi invokata biss jekk ikun hemm tfixkil serju fis-settur tas-servizzi in kwestjoni, u biss matul il-perjodu li fih l-Awstrija u l-Ġermanja japplikaw miżuri nazzjonali taħt l-arranġamenti tranżizzjonali. Il-proċedura hija l-istess għall-klawsola ewlenija ta' salvagwardja spjegata fil-paragrafu 2(e) hawn fuq.

8. X'tip ta' drittijiet ta' sigurtà soċjali jkollu?

Is-sistema tal-Komunità għall-koordinazzjoni ta' l-iskemi tas-sigurtà soċjali għal persuni li jemigraw fil-Komunità (li tinsab fir-Regolamenti 1408/71 u 574/72) tapplika mid-data ta' l-adeżjoni. Għalhekk m'għandekx tiflew il-kontribuzzjonijiet tiegħek, u normalment int tkun kopert bis-sistema tas-sigurtà soċjali ta' l-Istat Membru fejn taħdem.

9. Konkluzjoni

L-arranġamenti tranżizzjonali stabbiliti fit-Trattat ta' l-adeżjoni huma komplikati, imma dan huwa dovut prinċipalment minħabba li l-applikazzjoni tagħhom tista' tkun flessibbli. Dan jagħmilha diffiċli li wieħed jipprovdi l-informazzjoni preċiża, minħabba li kull wieħed mill-Istati Membri ta' l-UE ta' 25 ikollu jiehu deċiżjoni dwar l-aċċess għas-swieq tax-xogħol tiegħu miċ-ċittadini tal-Bulgarija u r-Rumanija. Ikun tajjeb li wieħed jibda mill-websajt tas-sistema tal-Kummissjoni EURES, li tipprovdi informazzjoni dwar impjiegi disponibbli fl-Istati Membri.

10. Sorsi ta' informazzjoni

- <http://ec.europa.eu/eures> (tiftix ta' impjiegi)
- <http://ec.europa.eu/youreurope> (informazzjoni dwar emigrazzjoni minn Stat Membru għal ieħor)
- http://ec.europa.eu/employment_social/social_security_schemes/index_en.htm (koordinazzjoni ta' l-iskemi tas-sigurtà soċjali)
- <http://ec.europa.eu/enlargement/index.htm> (informazzjoni ġenerali dwar it- tkabbir)
- <http://ec.europa.eu/enlargement/index.htm> (mistoqsijiet ġenerali dwar l-UE)
- http://ec.europa.eu/employment_social/legis_en.html (leġiżlazzjoni tal-Komunità)
- http://ec.europa.eu/enlargement/countries/acceding_en.htm (test tat-Trattat ta' l-Adeżjoni)
- http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2002/com2002_0694en01.pdf (2002
Komunikazzjoni tal-Kummissjoni dwar il-Moviment Fieles)